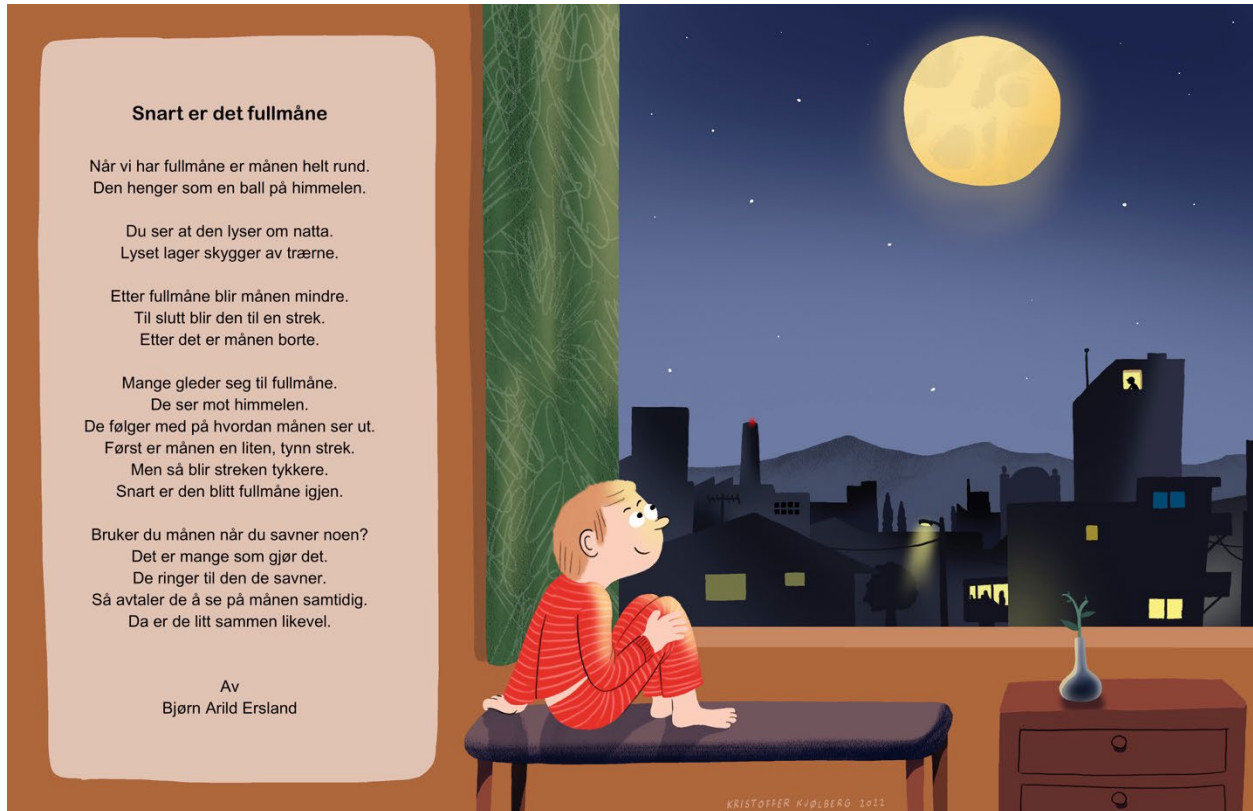

Tekster til bruk som del av oppfølgingsarbeidet i klasserommet etter prøven

Eksempel 2

I klasserommet til Oskar

Å stille spørsmål til teksten: *Snart er det fullmåne*

Snart er det fullmåne

Når vi har fullmåne er månen helt rund.
Den henger som en ball på himmelen.

Du ser at den lyser om natta.
Lyset lager skygger av trærne.

Etter fullmåne blir månen mindre.
Til slutt blir den til en strek.
Etter det er månen borte.

Mange gleder seg til fullmåne.
De ser mot himmelen.
De følger med på hvordan månen ser ut.
Først er månen en liten, tynn strek.
Men så blir streken tykkere.
Snart er den blitt fullmåne igjen.

Bruker du månen når du savner noen?
Det er mange som gjør det.
De ringer til den de savner.
Så avtaler de å se på månen samtidig.
Da er de litt sammen likevel.

Av
Bjørn Arild Erstrand

Tekst: Snart er det fullmåne.

Når vi har fullmåne er månen helt rund.
Den henger som en ball på himmelen.

Du ser at den lyser om natta.
Lyset lager skygger av trærne.

Etter fullmåne blir månen mindre.
Til slutt blir den til en strek.
Etter det er månen borte.

Mange gleder seg til fullmåne.
De ser mot himmelen.
De følger med på hvordan månen ser ut.
Først er månen en liten, tynn strek.

Men så blir streken tykkere.
Snart er den blitt fullmåne igjen.

Bruker du månen når du savner noen?

Det er det mange som gjør.

De ringer til den de savner.

Så avtaler de å se på månen samtidig.

Da er de litt sammen likevel.

Av: Bjørn Arild Ersland.

I denne økta ønsker lærer Oskar å bygge på elevene sine forkunnskaper i møte med teksten. De har et tverrfaglig temaarbeid om døgnet, årstider, sol og måne. Derfor har Oskar ledd fram teksten *Snart er det fullmåne* til gruppa. Han ønsker at elevene som strever mest får gjøre seg kjent med teksten før resten av klassen leser og arbeider med den. I dette eksempelet leser lærer Oskar og ei gruppe med elever sammen, og **stiller spørsmål for å hente ut meningen med teksten**. Oskar deler 30-minuttersøkta i to, der den første handler om å få bedre leseflyt, og der den andre setter søkelys på å stille spørsmål til teksten for å oppnå leseforståelse.

«Se på illustrasjonen til teksten. Hva ser dere?»

«Noen er inne og ser ut», sier Sienna. «Månen», sier Mats.

Oskar følger opp innspillene: «Godt sett. Hva tror dere teksten handler om når vi ser dette bildet?»

«Natt», sier Mats. «Månen», sier Anne. «En gutt som er våken på natta», foreslår Sienna.

«Nå har vi en idé om hva teksten kan handle om, og siden det er natt på bildet, skal vi lese teksten sammen med hviskestemme», sier Oskar. I denne første gjennomlesingen velger Oskar hviskestemme fordi fokuset skal ligge på lese måten og å komme gjennom teksten en første gang uten at det er lagt vekt på prestasjon. Oskar ser at alle har blikket på teksten før han begynner, og alle leser teksten om fullmånen sammen med hviskestemme.

Barna leser sakte og på enkeltordnivå. Leseflyten til elevene er for dårlig til at de forstår alle setningene. Noen av elevene lyderer seg gjennom ordene. Ordene i setningene blir ikke uttalt i sammenheng eller satt sammen på meningsfulle måter.

«Kjenner dere igjen alle ordene i teksten?» spør Oskar gruppa. «Hvilke ord synes dere er vanskelige å lese?» Dette er for eksempel «skygger», «fullmåne», «lyser», «streken» og «tjukkere». De går gjennom uttalen av disse ordene i gruppa.

«Vi skal lese teksten en gang til, og nå skal vi lese med vanlig snakkestemme. Vi skal **få det til å høres interessant ut**. Vi vil at både vi og andre skal synes at det vi leser er veldig *interessant*.» De leser de tre første avsnittene sammen en gang til.

Når vi har fullmåne, er månen helt rund.

Den henger som en ball på himmelen.

Du ser at den lyser om natta.

Lyset lager skygger av trærne.

Etter fullmåne blir månen mindre.

Til slutt blir den en strek.

Etter det er månen borte.

Når de leste sammen denne gangen, ble flere ord satt sammen til meningsfulle fraser, for eksempel «lyser om natta» og «skygger av trærne».

«Se på bildet. Kan vi se at månen lyser og at det blir skygger av trærne?» spør Oskar. Elevene kobler teksten til bildet som viser at det er fullmåne og at det blir skygger av trærne. **Dette utvider forståelsen av ordene og frasene.** De leser ferdig teksten sammen, og Oskar veileder elevene i å lage meningsfulle fraser i resten av teksten. Er det andre ting enn trærne som får skygger på bildet?

Elevene øver på lesing som går fra enkeltord til fraser, og erfarer at ordklyngene gir mening til helheten. På bare 10 minutter har de gått fra å lese enkeltord til meningsfulle adjektiv-substantiv- og adjektiv-verb sammensetninger. Dette bidrar til å bedre elevenes leseflyt i denne teksten.

Nå som elevene har lest teksten, ber Oskar elevene om å se på tittelen og bildet. «Hva handler teksten om?»

«La oss se på overskriften: Snart er det fullmåne.»

«Fullmåne», sier Anne. «Skygger», svarer Mats. «Månen lyser om natta», sier Daniel.

«Det stemmer», svarer Oskar. «La oss skrive det ned.»

Oskar skriver «Månen lyser om natta», og elevene skriver det samme.

«Når vi skal forstå en tekst, er det nyttig å stille spørsmål til teksten og prøve å finne svaret på det», fortsetter Oskar.

«Skriv et spørsmål som du kan finne svaret på i det vi har lest», sier Oskar. «Hvilket spørsmål har du?»

Anne: «Hvorfor kan vi være sammen når vi ser på fullmånen?»

«Dette er et kjempefint spørsmål. Vi skriver det ned.» Oskar skriver spørsmålet, og elevene gjør det samme. Det tar noen minutter å gjøre det ferdig. «Les teksten og se om dere finner svaret på spørsmålet *Hvorfor kan vi være sammen når vi ser på fullmånen?*» (Oskar vet at dette er et avansert spørsmål som elevene kanskje ikke finner direkte svar på i teksten, men at de må resonnerer seg fram til et mulig svar.)

Etter et par minutter spør Oskar: «Fant dere svaret på spørsmålet?»

«Nei», sier Anne. Daniel svarer: «Fordi vi tenker på hverandre.»

«Står dette i teksten?» spør Oskar.

«Nei», svarer Daniel.

«Det er et godt svar på spørsmålet vårt, selv om det ikke står direkte i teksten. Ofte lurer vi på noe vi ikke finner svaret på i det vi leser.»

Oskar konkluderer: «Vi har stilt et godt spørsmål om teksten.»

«Jeg synes det var fint», sier Mats.

I dette eksempelet modellerer lærer Oskar det å lese med flyt ved å lese sammen med elevene, ved å lese teksten flere ganger, ved å lese på ulike måter, ved å få det til å høres interessant ut og ved å koble enkeltord til fraser.

Lærer modellerer strategien *å stille spørsmål til teksten* ved å formulere spørsmål om hva elevene ser på bildet, hva teksten handler om, før de formulerer et spørsmål de kan stille. De finner ikke direkte svar på spørsmålet i teksten, men snakker om teksten og resonnerer seg fram til et svar.

For å bevisstgjøre elevene på strategiene kan læreren stille spørsmål til elevene:

Ble det enklere å forstå teksten når vi leste den flere ganger?

Ble det enklere å forstå hva teksten handlet om når vi stilte spørsmål til teksten?

Eksempel 3

I klasserommet til Lena

Å oppsummere tekst: *Hoggormen liker farlig mat*

Hoggormen liker farlig mat

Hoggormen har giftige tenner.
Den spruter gift i dyr den skal spise.

Hoggormen spiser mus.
Men mus har skarpe tenner.
Hoggormen kan dø av et musebitt.

Hoggormen må snike seg bort
til musa.
Hoggormen biter.
Musa blir redd.
Den løper for å gjemme seg.
Men nå er det likevel for sent.
Musa tåler ikke giften.
Hoggormen finner den døde musa.

Hoggormen kan ikke tygge.
Den sluker hele musa.
Noen ganger går det helt galt.
Musa er for stor.
Musa setter seg fast i halsen.
Hoggormen mister pusten.
Da dør hoggormen også.

Det kan være slitsomt å spise.
Spesielt for en hoggorm.
Men som regel går det helt fint.

Av
Bjørn Arild Erstrand

Tekst: Hoggormen liker farlig mat.

Hoggormen har giftige tenner.
Den spruter gift i dyr den skal spise.

Hoggormen spiser mus.
Men mus har skarpe tenner.
Hoggormen kan dø av et musebitt.

Hoggormen må snike seg bort
til musa.
Hoggormen blir redd.
Den løper for å gjemme seg.
Men nå er det likevel for sent.
Musa tåler ikke giften.
Hoggormen finner den døde musa.

Hoggormen kan ikke tygge.
Den sluker hele musa.
Noen ganger går det helt galt.
Musa er for stor.
Musa setter seg fast i halsen.
Hoggormen mister pusten.
Da dør hoggormen også.

Det kan være slitsomt å spise.
Spesielt for en hoggorm.
Men som regel går det helt fint.

Av: Bjørn Arild Ermland

Denne teksten viser et eksempel på hvordan lærer Lena og en gruppe elever leser sammen og oppsummerer en tekst for å hente ut meningen i den. Fremgangsmåten Lena bruker er ikke avgrenset til en bestemt tekst eller bok, men kan enkelt overføres og brukes til arbeid med andre tekster og bøker. Lena velger å bruke opplegget i gruppe med de elevene som trenger særlig oppfølging før hun bruker teksten og strategiene i hele klassen.

Lena har lagt merke til fire elever som hun ønsker å følge opp nærmere. Disse fire har ikke hatt samme læringskurve som de andre i klassen. Nå strever de med å få leseflyt og å tilegne seg strategier for å forstå teksten. Lena ønsker å lære elevene hvordan det å summere opp tekst kan gjøre det enklere å forstå innholdet i teksten. Første steget er at Lena modellerer hvordan man lager et sammendrag.

Lena gir elevene hver sin kopi av teksten.

«Vi skal starte med å lese sammen, i samme tempo. Du kan velge om du vil lese med hviskestemme eller vanlig stemme», sier Lena før de starter.

Hoggormen må snike seg bort til musa. Hoggormen biter. Musa blir redd. Den løper for å gjemme seg. Men nå er det likevel for sent. Musa tåler ikke giften. Hoggormen finner den døde musa.

Hoggormen kan ikke tygge. Han sluker hele musa. Noen ganger går det helt galt. Musa er for stor. Musa setter seg fast i halsen. Hoggormen mister pusten. Da dør hoggormen også.

«Er det noen ord her som er vanskelige å uttale eller forstå?» sier Lena. Hun har i forkant tenkt at ordene «giften», «sluke», «tåle» kan være problematiske. Ved å forklare dem og gå gjennom uttalen, har alle elevene forutsetninger for å arbeide videre med teksten.

Lena spør: «Hva er det viktigste ordet i teksten?»

«Hoggormen», sier Daniel.

«Vi setter en ring rundt ordet hoggormen, det er et viktig ord», sier Lena.

«Hva handler teksten om?» spør Lena.

«Hoggormen biter», foreslår Daniel. «Musa tåler ikke giften», sier Anne. «Musa dør», sier Sienna. «Hoggormen spiser den døde musa», sier Daniel. «Musa setter seg fast i halsen til hoggormen», sier Mats. «Hoggormen får ikke puste, den dør», sier Daniel.

«Det var mange gode forslag», sier Lena. «Vi setter strek under *Hoggormen biter*, det er fakta» sier Lena. «Vi setter strek under *musa tåler ikke giften*, det er også fakta. Og at *hoggormen ikke kan tygge* og *Den sluker hele musa*. Det er fakta.»

Elevene setter strek under ordene Lena foreslår. Så spør hun hvordan de kan summere opp denne teksten?

«Hoggormen biter musa», sier Anne.

«Hoggormen spiser den døde musa», sier Daniel.

«Musa setter seg fast i halsen», sier Sienna.

«Hoggormen mister pusten og dør», sier Mats.

«Veldig bra, dere har fått med mange viktige ord og hendelser fra teksten. Nå slår vi sammen disse forslagene til tre setninger», sier Lena. Hun snur seg til tavla bak seg og skriver setningene: Hoggormen biter musa så den dør. Dette sa Anne og Daniel. Hoggormen spiser musa, men den setter seg fast i halsen. Dette sa Daniel og Sienna. Hoggormen mister pusten og dør. Dette sa Mats.

«Nå skal vi skrive oppsummeringene slik vi har gjort det her», sier Lena. Elevene ser på modellen til Lena og skriver oppsummeringene. Når de er ferdige, spør hun om noen har lyst til å lese høyt. Dersom ingen vil det, leser de oppsummeringen sammen med vekt på at de skal få det til å høres interessant ut. De fleste elevene legger mest trykk på *hoggormen mister pusten*.

Denne øvelsen viser at elevene virkelig forstår det de har lest. De kan gjengi viktige ord og begrep, og de kan lese det med nødvendig innlevelse. Elevene er enn så lenge avhengige av Lenas modellering på tavla. I de neste dagene summerer de litt etter litt opp ulike tekster med voksende selvillit og trygghet. De begynner med andre ord å utvikle en forståelse for hva en oppsummering er.

I denne casen modellerer lærer det å oppsummere en tekst sammen med elevene. Lærer løfter frem viktige ord i teksten, streker under fakta i teksten, lager setninger og leser det de har skrevet med innlevelse.

For å bevisstgjøre elevene på strategiene kan lærer stille spørsmål til elevene:

Ble det enklere å forstå teksten når vi fant viktige ord i teksten?

Ble det enklere å forstå teksten når vi laget oppsummering av teksten?

I denne teksten er det mange anledninger til å modellere strategiene fra *Å lese vanskelige ord-brua*. Eksempelvis:

- dobbel konsonant (himmelen, natta, etter, fullmåne, tynn)
- *rund* i første setning har stum *d* (i noen dialekter)
- */ng/* i *mange*
- Konsonantopphopninger (**strek**)